

MEER ZELFMOORD ONDER TURKS- EN HINDOSTAANS-NEDERLANDSE MEISJES

Met azijnzuur naar het hiernamaals

Veel jonge vrouwen zijn zo ongelukkig, dat zij een zelfmoordpoging doen. Vooral Hindostaanse vrouwen tussen de 15 en 24 jaar vormen een kwetsbare groep. Sociologe Diana van Bergen onderzocht de relatie tussen zelfdoding, sekse en culturele achtergrond.

Twaalf jaar was Djenie toen ze een handvol van haar opa's pillen naar binnen slikte. Ze voelde zich diep ongelukkig bij haar Surinaams-Hindostaanse familie in Rotterdam. Ze werd opgevoed door haar opa en oma, die inwoonden bij een oom en tante. Haar moeder woonde in Suriname en haar vader was overleden. Iedereen bemoeide zich met Djenie, maar niet op een leuke manier. 'Zeg tegen haar dat ze dit of dat voor me pakt,' beval opa vanaf de ene kant van de bank tegen oma, en oma gaf de boodschap door. Hij zei nooit iets direct tegen haar. Niemand vroeg het meisje wat zij wilde of hoe het met haar ging.

Streng opvoedstijl

Djenie vormt geen uitzondering. Het aantal suïcidepogingen onder Hindostaanse meisjes is hoog. Uit Rotterdamse data blijkt dat negentien op de honderd Hindostaanse jonge vrouwen tussen de 15 en 24 jaar een suïcidepoging hebben ondernomen. Sociologe Diana van Bergen presenteerde eind juni haar promotieonderzoek naar de relatie tussen suïcidaal gedrag en etniciteit, migratie, cultuur en sekse. Ze gebruikte data van scholieren- en bevolkingsonderzoeken en ziekenhuizen uit de vier grote steden, en interviewde 47 vrouwen van Marokkaanse, Turkse

en Hindostaanse afkomst. Waaronder Djenie. Uit haar onderzoek blijkt dat veel meiden tussen 15 en 24 jaar het moeilijk hebben: ongeveer vijftien op de honderd Nederlands-Turkse jonge vrouwen hebben ooit een zelfmoordpoging gedaan; van de Nederlands-Marokkaanse en autochtone vrouwen zijn dat er zo'n acht op de honderd. De Marokkaanse

kwam Van Bergen tegen bij de Nederlandse vrouwen die zij sprak. Bij hen ging het niet zozeer om beperkte keuzevrijheid, maar zij hadden het gevoel dat er niet van hen gehouden werd, bijvoorbeeld door verwaarlozing of veel ruzies thuis. Voor hun gevoel maakte het niet uit of ze er wel of niet waren.

Hindostaanse meisjes hopen op een beter leven na zelfmoord

groep toont een opmerkelijke daling. In 1998 deden nog twee keer zoveel meisjes met een Marokkaanse achtergrond een zelfmoordpoging als autochtone leeftijdgenoten, maar in 2006 lag het aantal ongeveer gelijk. 'Hindostaanse opvoeders staan bekend als streng. Maar als een strenge opvoedstijl niet gecompenseerd wordt met gevoel voor het meisje, dan kan dat tot suïcidaal gedrag leiden,' zegt Van Bergen. Een veelgehoorde klacht van de Hindostaanse vrouwen die zij interviewde, was dat er thuis geen begrip voor hen was of geen luisterend oor. Een soortgelijk gebrek aan geborgenheid, verbondenheid en betekenisvolle relaties

Seksueel misbruik

Seksueel misbruik speelt een belangrijke rol bij zelfmoordpogingen, ongeacht de etnische groep. Van Bergen: 'Veel van de Turkse en Hindostaanse meiden vertelden hoe dat hun leven verwoest heeft. Zij worden erop aangekeken en hun huwelijkskansen zijn nagenoeg nihil. Ze hebben een probleem voor het leven.' Bij de groepen migrantenvrouwen vormde een dergelijke ervaring een breekpunt, met hun familie wordt het nooit meer zoals daarvoor. Bij de Nederlandse vrouwen gaf een misbruikervaring niet de doorslag voor zelfmoord, maar het hakte wel in op hun zelfbeeld.

'Leed is leed,
dat heeft geen kleurtje

Een ander thema dat tijdens de interviews naar boven kwam, was autonomie: je eigen keuzes kunnen bepalen. Het ontbreken van autonomie speelt vooral bij Turkse en Marokkaanse vrouwen die een zelfmoordpoging ondernamen. Keuzes over het huwelijk, echtscheiding, gezinsvorming, school, werk en bewegingsvrijheid, het ontbrak de meisjes aan de vrijheid iets voor zichzelf

te vragen. Met name bij de Turkse groep stuitte Van Bergen op veel problemen omtrent uithuwelijking. Zoals bij Meryem, die op haar veertiende naar Nederland verhuisde om te trouwen met een Turkse man van dertig. Zij kwam uit een arm plattelandsgesin en haar was voorgehouden dat zij hier naar school kon gaan. Eenmaal in Nederland, deed het leven van Meryem niet onder

voor dat van Assepoester. Ze werd in huis opgesloten en ontving de hele dag bevelen van haar schoonouders. Ze had het steenkoud, maar de verwarming mocht niet aan. Haar man was er bijna nooit, hij had een Nederlandse vriendin waar zijn aandacht en cadeautjes naartoe gingen. Om haar moraal laag te houden, werd ze uitgemaakt voor dom, vies en lui. Op een dag pakte Meryem

een fles bleekmiddel en dronk met flinke teugen. Een opletten oog van buitenaf had Meryem veel ellende kunnen besparen. Haar man had al eerder een bruid uit Turkije laten overkomen. Die vrouw was het huis uit gevluht, daarom werd Meryem opgesloten. 'Vanuit de overheid zou hierop gescreend moeten worden,' pleit Van Bergen. 'Dat is lastig, want we moeten oppassen dat we niet gaan discrimineren. Maar in een situatie als deze moet het mogelijk zijn om een aantekening uit te delen. Net zoals dat gebeurt wanneer je je slecht gedraagt in het verkeer. Het treurige verhaal van de eerste bruid was bekend, dus moeten alarmbellen rinkelen als de volgende bruid naar Nederland wordt gehaald. Iemand moet aanbellen om te vragen of het wel goed gaat met het meisje.'

Keukenkastje

Bij zelfdoding denk je al snel aan iemand bovenop een flatgebouw of een spoorlijn. Een zelfmoordpoging hoeft niet per se een handeling te zijn met fatale afloop. 'Voor de betrokkenen zelf gaat het om een gevoel er niet meer te willen zijn,' licht Van Bergen toe. 'De dood betekent een einde aan een onhoudbare situatie of gedachte. Maar de poging is ook een manier om aan anderen duidelijk te maken hoeveel pijn ze lijden.' Meisjes en jonge vrouwen grijpen vooral naar middelen uit medicijn- en keukenkastjes. Hoe fataal waren de pillen van haar opa voor Djenie? Niet heel erg, ze kon zelf nog aan haar tante duidelijk maken dat zij onwel was. Vanuit Djenie gezien was de poging zeer serieus. Op het pakje stond een waarschuwing voor een maximum aantal per dag, zij nam een veelvoud daarvan. Als de aanleiding voor suïcide een culturele component heeft, geldt dat dan ook voor de wijze waarop? Van Bergen knikt. 'Hindostaanse vrouwen drinken vaak azijnzuur, dat komt ook voor op het Indiase en Surinaamse platteland.' In on-

verdunde vorm is azijnzuur heel effectief. 'De ellende is dat je er niet direct aan overlijdt, vaak zit daar een paar dagen tussen. Het verwoest de slokdarm en de interne organen. Als het meisje spijt krijgt, dan is ze niet meer te redden.' Bij een aantal vrouwen ontdekte Van Bergen een overtuiging dat reïncarnatie een uitkomst zou bieden uit hun nare situatie. 'Een vrouw dacht "ik drink dit, want ik wil een ander lichaam", toen ze een fles schoonmaakmiddel aan haar mond zette. Je neemt het risico, misschien staat je hierna wel een beter leven te wachten.'

Stille leerling

Marion Ferber is projectleider van SuNa (Suïcide Nazorg), onderdeel van de GGD Den Haag. SuNa is een uniek project in Nederland dat

kleurtje.' Ferber ziet veel diversiteit voorbijkomen in haar spreekkamer of tijdens haar huisbezoeken. Vanuit de wij-cultuur hebben veel allochtone meisjes niet geleerd te vertellen wat ze voelen, denkt zij, maar sommige autochtone meiden weten zich evenmin te uiten. Haar adviezen aan opvoeders zijn even eenvoudig als doeltreffend: blijf in contact, praat met elkaar. Even samen zitten en vragen hoe het gaat. Inmiddels geeft Ferber trainingen voor docenten op scholen om de signalen bij leerlingen te herkennen. 'Hou vooral de stille leerling in de gaten, want de aandacht gaat meestal naar de groep die drukte maakt.' Er valt veel af te lezen aan de lichaamshouding. 'Als ik iemand door de gang langs de muur zie schuiven, of een jongere schrikt bij

Zelfmoord onder meisjes met een Marokkaanse achtergrond toont een opmerkelijke daling

contact zoekt met jongeren na een poging tot zelfdoding. Indien nodig brengt SuNa hulpverlening op gang. Met grote regelmaat ziet Ferber jongeren die een zelfmoordpoging hebben gedaan, na doorverwijzing door een van de vijf Haagse ziekenhuizen. In het Westeinde ziekenhuis bijvoorbeeld komt dagelijks gemiddeld één jongere binnen na een suïcidepoging. 'Heel veel mensen hebben moeite met het leven. Neem een puber van rond de zeventien: je staat vlak voor volwassenheid, je moet aan de slag, je hormonen veranderen, je uiterlijk is niet wat je gehoopt had, je relaties lopen niet lekker. Er zitten hier prachtige meiden voor me en die voelen zich foielelijk.' Ferber wil niet generaliseren over etniciteit en suïcide. 'Leed is leed, dat heeft geen

aanraking, dan weet ik het bij wijze van spreken al,' zegt Ferber. Niet dat docenten in de stoel moeten gaan zitten van de hulpverlener, maar een luisterend oor of een doorverwijzing naar een specialist kunnen een hoop ellende voorkomen. Marion Ferber kijkt naar het prik-bord naast haar in haar spreekkamer met foto's van stralende jonge vrouwen met een exotische lach. Ongeveer de helft van het prik-bord wordt bevolkt door jonge moeders met een baby op de arm. 'Allemaal baby's van SuNa-meiden.' Ferber bekijkt de foto's aandachtig. 'Wat zijn ze mooi hè?' *

Djenie en Meryem heten in werkelijkheid anders.

ONDERZOEK: SUÏCIDE BIJ MIGRANTENVROUWEN

Diana van Bergen (1978) heeft onlangs haar promotie-onderzoek bij de afdeling Sociaal Culturele Wetenschappen van de Vrije Universiteit afgerond. Ze onderzocht suïcidaal gedrag van Turkse, Hindostaanse, Marokkaanse en Nederlandse vrouwen. Doel van het onderzoek is de problemen die spelen bij jonge vrouwen uit minderheidsgroepen beter te herkennen en te behandelen. Haar proefschrift is getiteld *Suicidal behavior of young migrant women in the Netherlands. A comparative study of minority and majority women* (ISBN 9789090243207, Vrije Universiteit Amsterdam). Het is niet in de handel verkrijgbaar.